
Za Jurajem Filasem

Jan Dušek

Profesor Juraj Filas se narodil 5. března 1955 ve slovenských Košicích. Velmi záhy však přesídlil do Prahy, která se mu stala novým domovem prakticky po zbytek jeho života. Na Pražské konzervatoři vystudoval dva obory – skladbu a zpěv. Ve studiu skladby pokračoval na Akademii múzických

umění ve třídě Jiřího Pauera. To dokončil aspiranturou v roce 1985 a ihned tamtéž navázal svou pedagogickou činností.

Právě studium zpěvu do značné míry ovlivnilo i jeho skladatelský hudební jazyk. Ve svých více než 130 dílech, zahrnujících skladby symfonické, kantáty, koncerty, *Te Deum*, *Requiem*, dvě opery a množství komorních skladeb, uplatňoval smysl pro melodiku i silný emocionální náboj. Filas ve své tvorbě vždy usiloval o sdělnost a působivost. Podstatou jeho vyjadřování zůstala tonalita, vyrůstající z velké tradice evropské hudby. Právě toto přesvědčení mu mnohdy znesnadňovalo uvádění jeho děl – pro některá pódia byl zkrátka příliš tradiční, mnozí dramaturgové ho shledávali neaktuálním, nemoderním. Například jeho druhá rozměrná opera *Jana Eyrová* si cestu na divadelní jeviště za jeho života vůbec nenašla. Navzdory podobným zkušenostem se nenechal zdolat, aby svůj vyjadřovací jazyk změnil. Sám přiznával i svou praxi s avantgardní a elektroakustickou hudbou, ke kterým však podvědomě nikdy neinklinoval. Dokázal zůstat autentický a konzistentní ve svých názorech i ve své tvorbě, což na něm bylo obdivuhodné a sympatické. Svou lásku k hudební tradici nijak netajil a ke svým hudebním vzorům, jako byli Giuseppe Verdi nebo

Ludwig van Beethoven, se hrdě hlásil. V jeho tvorbě nacházíme dokonalé řemeslné umění, skvělou harmonickou i polyfonní práci, smysl pro kontrast, výstavbu i instrumentaci.

Ve svých dílech zpracovával závažná duchovní a lidská témata. Připomeňme jeho oceňovanou televizní operu *Memento Mori – Rakovina vůle*, se silným tématem drogové závislosti, za kterou získal v roce 1989 prestižní cenu Jakobs-Suchard v Salcburku. Jeho symfonie se zabývají tématem lásky, kterým byla protknuta do velké míry značná část jeho tvorby. Z vokálních děl je nutné vzpomenout *Requiem – Oratio spei – Modlitba naděje*, připomínající oběti mezinárodního terorismu, stejně jako jedno z posledních děl, hodinovou kantátu *Záhrořovo lože* na text Karla Jaromíra Erbena, které komponoval ke 150. výročí jeho úmrtí v roce 2020, avšak z důvodů podobných těm výše zmíněným se dočkalo premiéry až v loňském roce. Patrně posledním dokončeným rozsáhlým dílem je *Koncert pro housle a orchestr* s podtitulem *Za ztracené lásky* věnovaný Ivanu Ženatému. Jeho premiéry, už se bohužel nedožil.

V průběhu svého života získal věhlas i jako autor skladeb pro žesťové nástroje, ty si u něho objednávali i přední světoví sólisté – např. tubista James Gurlay, pozounista Joseph Alessi nebo trumpetista Otto Sauter. Jeho skladby se staly součástí repertoáru řady interpretačních soutěží, stejně jako pro řadu z nich povinné skladby zkomponoval (např. Pražské jaro, soutěže

v Riva del Garda, Narbonu, Helsinkách, Guebwilleru, Brémách, Ženevě).

Juraj Filas zažil se svou tvorbou velké celosvětové úspěchy, což ho řadí k předním českým skladatelům: několik uvedení v newyorské Carnegie Hall nebo Lincoln Center, na významných festivalech jako Beethovenfest Bonn, Pražské jaro, nebo dalších významných pódíích Tonhalle Zürich, Sankt Gallen, Lausanne, Ženeva, Paříž, Hong-Kong, Tchaj-wan, Tokio, Mexiko, Sankt Petěrburg, Londýn atd. V roce 2008 mu byla Evropskou unií umění udělena za dosavadní tvorbu prestižní Cena Gustava Mahlera.

Jako pedagog Akademie múzických umění vychoval profesor Juraj Filas za dobu svého téměř šestatřicetiletého působení řadu úspěšných skladatelů. Všechny své studenty vždy podporoval v jejich snažení, byl jim uměleckou, ale i lidskou oporou a inspiroval je k tvůrčímu myšlení. U každého z nich usiloval o osobitost, nikoho nenasměroval k napodobování. Jako dlouholetý pedagog historických kompozičních studií vychovával své studenty k řadu a smyslu pro respektování pravidel evropské hudební tradice v hudbě renesance a baroka, pro hledání kontextu a vývoje hudebních dějin.

Juraj Filas byl v první řadě vynikající hudebník a skvělý citlivý člověk s velkým srdcem a vírou v krásu a sílu hudby. Jeho poslední roky byly značně poznamenány velkým smutkem z náhlého odchodu jeho manželky. Odešel za ní klidně a bezbolestně 31. prosince 2021. Čest jeho památce.